

O CARME DO BRIÑO

1

5 Cara a romaxe do Carme
 que no Briño se celebra,
 festa tan boa, que hai poucas,
 que poidan botarlle a perna,
 o dazaoito de Xulio,
 si as miñas contas son certas,
 montado enriba dun burro
 listo como unha centella;
10 cuasque dino de ser home
 si pollino non nacera,
 camiñaba eu máis sereno
 que o Cid sobre o seu Babieca.
 Hai do meu lugar ó Briño
 pouco máis de medea légoa,
15 distancia que recorrín
 cuasque en tres horas e médea,
 o que proba que é o meu burro,
 pola súa lixeireza,
 dino de sorte máis alta
20 e de millor recompensa...
 ¡E non o mandei ó hipódromo
 por non ferirlle a modestia!

25 Cando cheguei á romaxe
 ás once ou ás once e médea
 marcaría o meu rilós,
 (si cicais rilós tivera
 e lle durase inda a corda
 i estivese posto en regra).
 Atei o meu burro a un árbore,
30 i achegándome a unha vella
 que estaba vendendo froita
 sentada á miña dereita,
 con vos melosi a díxenlle:
 -Señorita do a Berta,
35 mire vosté polo burro
 namentras eu vou á festa.
 I ela: -Vaia descoidado-
 dixo con vos de trompeta;
 co que tranquilo me fun
40 a esparxer ánemo e pernas.

Érguese a pequena ermida
onde a Virxen se venera
do Carme, preto unha fonte
i a rente dunha alboreda,
45 á sombra da que se ven,
formando unha ringla tépeda,
carros con odres de viño
nos que o Dios Baco se asenta;
ringlas, a unha i outra banda,
50 de bancos vellos, e mesas
acoguladas de roscas,
auga de limón, etcétera;
mulleres que venden froita
berrando: «¿A ver quen ma leva?»
55 Panadeiras cos seus bolos
inda máis duros que as pedras,
que dicen «¡Ai que fresquiños!»
(a todos cantos llo crean);
café, de dous chavos taza,
60 e que eu non me resolvera
a tomar así me desen
a taza i unha peseta.
I en fin, xentes que se cruzan,
codéanse, falan, berran,
65 cantan, rin, meten barullo,
corren, veñen e se sentan;
familias que buscan sitio,
e cando o topan esperan
a que a misa se conruia
70 pra escomenzar a merenda;
siñoritas que chegando
veñen das vilas de cerca
e que, con ricos vestidos
de sospeitosa maxeza,
75 que foran da última moda,
aló... na invasión francesa,
facendo mil aspaventos
i a pasiño de gacela,
por antre a xente camiñan
80 ollando dunha maneira
que quere decir: «¡Asús!
¡Si esto non vale la pena!»
Nais que lles poñen ós mozos
caras de sogras videiras;
85 pais grosos e bonachós,
que parecen lúas cheas;
abigarrado conxunto
de caras lindas e feas,
de páledas rapaciñas
90 e de rixosas labregas;

de calzós mui axustados,
de polainas e monteiras,
de saias, panos marelos
e froleadas baxeiras;
95 de pantalós abombados
e axustadi os á perna;
de lanvitas doutro sigro,
capas azúes e negras,
sombreiros altos e baixos;
100 montecristos e chaquetas;
de vestidos de cretona,
de lan, de pano e de seda;
todo de tantos coores,
de feitura tan diversas,
105 que aquilo tal ves parece
unha ben surtida tenda,
unha esposición andante,
un bazar de roupas feitas
con mecánecos resortes
110 que as soparan, que as achegan,
que as alargan, que as encollen,
e confunden e marean.

3

Diron as doce, i ó punto
chegou, tocando unha marcha
115 a múseca, que compuñan
o bombo, tambor e gaita;
e doce bombas, i un ledo
repinicar de campanas,
anunciaron a función
120 que na ermida escomenzaba.

Encheuse o santo recinto
de xente, e preto da entrada
tamén eu me coloqueei
antre as hercúleas espaldas
125 dun fornido labrador
i ó frontis dunha beata.

Pola gaita acompañados,
empezaron en vos alta
tres cregos i un monecillo
130 a cantar... ¡Pero de ganas!
¡Que os seus berros parecían
como arrincados da ialma
dun coitado a quen as gortexas

o verdugo lle apertara!
135 Dempois, un subiuse ó púlpeto
e con sonoras palabras
máis fortes que cañonazos,
dende alí faloulle ás masas.
Aixiña acabouse a misa
140 i entre foguetes e gaita,
en solene procesión,
levaron santos e santas
polos redores da ermida
i á baoneta calada,
145 ¡pois os que menos corrían
cuasque non sei si voaban!

Ó fin os santos marcharon
outra vez para a súa casa;
os cregos foron detrás
150 pra se quitar as sotanas,
i a xente toda esparxeuse
pola alboreda inmediata,
a desocupar as cestas
i a xantar en santa calma.

4

155 Eu, achegueime ó meu burro
e saqueille das alforxas
unha comida modesta
pro en troques apetitosa,
si para un príncipe mala,
160 para min ¡función de gloria!

De súpeto cando estaban
tódalas xentes á obra,
(i o que menos i o que máis
cobizara ter dúas bocas
165 por si cansaba con unha
contar de fixo coa outra),
cal unha praga de Exipto,
unha nube de langostas,
un enxamio de mosquitos
170 ou dous batallós de moscas,
polo campo se estenderon
atentando as nosas bolsas
mil cegos con lazarillos
e cas crásicas zanfonas,
175 que iban a destro e siniestro
tocando e dicindo copras.

Un apilloume por banda
e díxome, antre outras cousas:
-Ñorito do pollino,
180 bonito como unha rosa.-
¡¡Que astra non sei si o piropo
foi ó burro ou á presoa!!

Por último os cregos todos
deixaron as maniobras;
185 acabáronse as comidas
i esgurricháronse as botas;
as xentes fóronse erguendo,
estrondaron unhas bombas,
chegou tocando o gaitero
190 a muiñeira retozona,
saíron os bailarís
a buscar as bailadoras,
escoitouse alá de lonxe
certo aire como de polka,

dun acordeón... (que non sei
195 si estaba enfermo do cólera)
e que un mozo compracente
tocáballe a unhas señoras
que non querían xuntarse
200 con xente de pouca monta,
i os bailes escomenzaron
i o rebullicio i a groma

5

Eu, a verdade confeso,
cando sentín a muiñeira,
205 as castañas saquei
sin poder conterme apenas
e... ¡Ala que te vas, salero!
Púxenme a beilar de veras
con unha linda rapaza
210 roxa como unha cereixa,
con un talle, unha cintura
i unhas formas tan esveltas
que astra ó recordala... ¡Vamos!
Volvo a perder as chavetas.

¡Que romaxe tan enxebre!
215 ¡Que tarde feliz aquela!
¡Alí todo era ventura,

fraternidade e pesetas!
(¡I anque estas pouco rendían
220 drento as miñas faltriqueiras,
aquela esceución do diaño
confirmaba máis a regra!)
¡Que unión e que paz reinaban!
¡Qué soltura e que franqueza!
225 ¡Astra había algún romeiro
que amostraba sin reserva
un furmigueiro nos pés
i unha cuba na cabeza!

Mais ó fin chegou a noite,
230 (que no mundo todo chega)
e, por tempos, comenzaron
a iluminar a arboreda,
foguetes de mil coores
e de mil formas diversas;
235 houbo un macaco de pólvora,
que dou voltas pola vella;
un grobo que non subiu
porque... tiña pouca mecha;
doce bombas de palenque
240 i unha marcha a toda orquesta.

Dempois, homes e mulleres
marcháronse prás aldeas;
i o campo foi despexándose
de xentes, carros e cestas.
245 Solo quedaron alí
pra seguer facendo a festa,
as mozas de rompe e resga
i os paxaros de correa
que se erguen ó vir a noite
250 i ó sair o sol se deitan.

¡Estaba unha noite hermosa,
crara, temprada, poéteca!
¡Solo un farol alumeaba
sobre a mesa dunha tenda!
255 ¡Un alalála melancónico,
alá lonxe, con tristeza
resoaba, producindo
non sei que emoción secreta!
De súpeto... ¡Adiós poesía!
260 Sonan paus, as xentes berran,
i un fato de condanados
preto de min estrapexan,
tan preto, que os loitadores
nos seus rempuxós me estreitan,

265 tomándome como centro
dunha espantosa quimeria;
¡sinto un fungueiro que pasa
rozando a miña cabeza!
Escúrrome nun instante,
270 monto no meu burro á ingresa;
e sin mirar atrás, fuxo
¡como alma que o demo leva!
.....
E si hai quen queira saber
como arrematou a festa,
275 vaia un ano pola tarde,
e, armándose de pacencia,
quede astra o fin... ¡¡Que de noite
lle romperán a cabeza!